

Informatie voor pacemakerpatiënten

• PACEMAKERPLANNING

1. Op de polikliniek

- Polikliniekassistente meet lengte, gewicht en bloeddruk
- Er wordt een hartfilmpje gemaakt
- Bezoek aan de cardioloog
- Verdere onderzoeken

2. Thuis

- Brief voor opname wordt thuisgestuurd
- Opname pacemakerimplantatie volgt binnen 3 weken
- Lees deze Patiënten Informatie Map en de folders in de bijlage vóór uw opname

3. Dag van opname

- Opnamegesprek met de verpleegkundige
- Gesprek met de arts-assistent

4. Dag van implantatie

- Voorbereidingen op de pacemakerimplantatie
- Implantatie op de katheterisatiekamer
- Diverse controle's na de implantatie
- Terug naar de afdeling

5. Na de implantatie

- Circa 2 uur bedrust, daarna de arm 24 uur in de mitella
- Bewaking van het hartritme
- Wond- en pijncontrole

6. Dag na implantatie

- Longfoto maken
- Longfoto en hartritme worden beoordeeld door de cardioloog
- Ontslaggesprek met de verpleegkundige + vervolgafspraken
- Naar huis

Inhoudsopgave Patiënten Informatie Map

1. Inleiding.....	7
2. Op de polikliniek	9
3. Onderzoeken.....	13
4. De dag van opname	15
5. De dag van de implantatie	19
6. Implantatie van de pacemaker.....	21
7. Na de implantatie	23
8. Dag na de implantatie.....	27
9. Ontslaggesprek	29
10. Richtlijnen na ontslag	31
11. Ruimte voor uw vragen en notities.....	35
12. Klachten waar u thuis tegen aanloopt.....	37
Bijlagen	39

Pacemakerimplantatie van de Ned. Hartstichting

Opnamewijzer voor opname van ZGV

Afdeling cardiologie

Algemene folder van de Hart & Vaatgroep

1. Inleiding

Uw behandelend arts heeft u aangemeld voor een pacemaker implantatie. In deze Patiënten Informatie Map kunt u lezen wat u de komende tijd te wachten staat. Om u zo goed mogelijk voor te bereiden op de bezoeken aan de arts, de opname en de periode daarna, ontvangt u deze Patiënten Informatie Map.

Het doel van deze map is om u inzicht te geven in wat er gaat gebeuren. Hiermee willen we u stimuleren en uitnodigen om mee te denken in uw behandeling tijdens de gesprekken met de cardioloog, verpleegkundigen en pacemakertechnici.

In de hoofdstukken staat in een kader aangegeven wat u zelf kunt doen om de opname zo goed mogelijk te laten verlopen.

Wij adviseren u om deze Patiënten Informatie Map bij elk bezoek mee te nemen. Vragen kunt u bij 'notities' opschrijven om te voorkomen dat u ze vergeet. Voor een goed verloop van uw behandeling kunt u belangrijke zaken zelf afvinken.

Wanneer u in de komende tijd merkt dat bepaalde zaken die beschreven staan niet aan de orde komen willen we u vragen dit te bespreken met uw cardioloog of verpleegkundige.

Wel is het goed om bij het lezen van deze Patiënten Informatie Map te bedenken dat iedere patiënt anders is. Daarom kan het voorkomen dat er wordt afgeweken van hetgeen u hebt gelezen. De cardioloog bespreekt uw persoonlijke situatie met u.

Wanneer u acuut bent opgenomen en een pacemaker gekregen heeft, kunt u deze map gebruiken om achteraf te lezen wat er allemaal gebeurd is in de afgelopen dagen.

Naast deze schriftelijke informatie is er ook een voorlichtingsfilm voor u gemaakt.

Hierdoor kunt u zich nog beter voorbereiden op de komende periode. U kunt deze film ontvangen op DVD van de polikliniekassistent of kijken via onze website:

www.geldersevallei.nl/pacemaker

2. Op de polikliniek

De huisarts of een arts binnen het ziekenhuis heeft u verwezen naar de cardioloog. In de verwijfsbrief die u heeft meegekregen staat beschreven wat uw klachten zijn, en resultaten van onderzoeken die tot op heden zijn gedaan. Omdat de cardioloog gespecialiseerd is in geneeskunde van het hart zal hij verder onderzoeken wat de oorzaak is van uw klachten. De dag en het tijdstip van uw afspraak bij de cardioloog krijgt u per post thuisgestuurd.

Wilt u op tijd aanwezig zijn!

Bij aankomst op de polikliniek van de cardiologie kunt u zich melden bij de polikliniekassistente, u wordt daarna opgeroepen door de cardioloog.

De polikliniekassistente meet uw bloeddruk, uw lengte en gewicht. Zij stelt u een aantal vragen om na te gaan of u besmet kunt zijn met bepaalde bacteriën (MRSA). Daarna wijst zij u de weg naar de hartfunctieafdeling om een hartfilmpje te laten maken. In hoofdstuk drie kunt u uitleg hierover lezen. Wanneer het hartfilmpje gemaakt is kunt u weer plaatsnemen in de wachtkamer van de cardioloog.

Wat kunt u verwachten tijdens uw bezoek aan de cardioloog?

Wanneer u aan de beurt bent roept de cardioloog u op. Hij stelt u een aantal vragen om uw situatie duidelijk te krijgen. Ook bespreekt hij de uitslag van het hartfilmpje met u.

Daarna doet hij lichamelijk onderzoek, zoals uw hart en longen beluisteren. Op basis van zijn bevindingen bespreekt hij met u wat zijn advies is voor u.

De planning van de pacemakerimplantatie

- De cardioloog heeft het voorstel gedaan om een pacemaker te plaatsen. Hij zal met u bespreken wat een pacemaker is en waarom hij u het advies geeft om een pacemaker te plaatsen. Ook zal de cardioloog u uitleg geven over hoe een pacemaker werkt en hoe de pacemaker geïmplanteed zal worden.

Dat u een pacemaker nodig zult hebben, zal waarschijnlijk verschillende emoties bij u oproepen. U kunt dit met de cardioloog en uw naasten bespreken.

Wanneer u in overleg met de cardioloog besluit de pacemaker te laten plaatsen, meldt hij u aan bij de hartfunctieafdeling. Het kan zijn dat dit vragen bij u oproept. De cardioloog is bereid uw vragen te beantwoorden.

Als het nodig is zal de cardioloog verwijzingen meegeven voor vervolgonderzoeken. Het kan zijn dat u bloed moet laten prikken en/of een foto van uw hart en longen moet laten maken.

- De polikliniekassistente maakt de afspraken voor u. U kunt meteen na uw bezoek aan de cardioloog bloed laten prikken bij het laboratorium en zo nodig een longfoto laten maken op de afdeling radiologie.

- De polikliniekassistentente geeft, voordat u naar huis gaat, meer uitleg over de pacemakerimplantatie en andere zaken die van belang zijn.

U ontvangt thuis een brief met de datum waarop u op de afdeling cardiologie verwacht wordt. De implantatie zal binnen drie weken na uw bezoek aan de cardioloog plaatsvinden.

Voorwaarden om uw pacemakerimplantatie door te laten gaan.

- Als u onder controle bent van de trombosedienst is het de bedoeling dat u 38 tot 48 uur voor het plaatsen van de pacemaker een vitamine K (Konakion 10mg) tablet inneemt. Dit recept krijgt u van de cardioloog tijdens uw polikliniek bezoek. Er wordt van u verwacht dat u zelf de trombosedienst hiervan op de hoogte stelt.
- U kunt de antistollingsmiddelen *Sintrom (acenocoumarol)*, *Marcoumar (fenprocoumon)*, *Ascal (carbasalaatcalcium/ acetylsalicylzuur)*, *Plavix (clopidogrel)*, *Brilique(ticagrelor)* door blijven gebruiken.
- Gebruikt u een combinatie van *Ascal (carbasalaatcalcium/ acetylsalicylzuur)* en *Plavix (clopidogrel)/Brilique(ticagrelor)* dan moet u zeven dagen van tevoren stoppen met de *Plavix (clopidogrel)/Brilique(ticagrelor)*.
- Gebruikt u *Sintrom (acenocoumarol)* of *Marcoumar (fenprocoumon)* in combinatie met *Ascal (carbasalaatcalcium/ acetylsalicylzuur)*, *Plavix (clopidogrel)* of *Brilique(ticagrelor)* dan mag u dit doorgebruiken, maar wel altijd in overleg met de cardioloog.

- Wanneer u Pradaxa (dabigatran), Xarelto (rivaroxaban) of Eliquis (apixaban) gebruikt dient u deze *24 óf 48 uur vóór* het onderzoek tot en met *24 óf 48 uur ná* het onderzoek niet te gebruiken. U hoort van de cardioloog wat voor u van toepassing is.
- U kunt de andere medicijnen gewoon blijven gebruiken tenzij de cardioloog anders met u heeft besproken.
- U moet 2 uur voor de ingreep nuchter zijn. Daarvoor mag u nog een licht ontbijt of lunch gebruiken.
- Het is erg belangrijk dat u een medicijnlijst meeneemt die niet verouderd is. U kunt deze bij uw huisarts of apotheek krijgen. Wij adviseren u om mee te kijken of de meest recente medicijnaanpassingen op de lijst vermeld staan. De verpleegkundige vraagt hiernaar bij uw opname.
- Het is raadzaam om voor uw opname de folder ‘Pacemaker’ van de Nederlandse Hartstichting te lezen. Deze vindt u als bijlage achterin de Patiënten Informatie Map. Deze folder geeft u informatie over:
 - Het ritme van het hart
 - Type pacemakers
 - Onderzoek
 - De implantatie
 - Risico's en complicaties
 - Periodieke controle
 - Problemen met de pacemaker
 - Leven met een pacemaker
 - Vervanging van een pacemaker

3. Onderzoeken

Zoals eerder beschreven zullen er voor de pacemaker-implantatie een aantal onderzoeken gedaan worden. Hieronder volgt een korte uitleg over wat u kunt verwachten tijdens de diverse onderzoeken.

Bloedonderzoek

Meteen na uw polikliniekbezoek kunt u naar het laboratorium gaan en wordt daar bloed bij u afgenomen. Voor de pacemakerimplantatie is het nodig dat de cardioloog op de hoogte is van een aantal bloedwaarden. Deze bloedsuitslagen mogen voor het plaatsen van de pacemaker niet ouder zijn dan drie weken.

Röntgenfoto hart en longen

Direct na uw bezoek aan de cardioloog wordt er zo nodig een röntgenfoto van hart en longen gemaakt. Wanneer u het laatste half jaar al een röntgenfoto van hart en longen heeft laten maken is dit niet meer nodig.

U kunt hiervoor naar de afdeling radiologie gaan op de 'rode' A-vleugel op de eerste verdieping. Door middel van röntgenstralen wordt een foto gemaakt van uw hart en longen. Het onderzoek duurt ongeveer 10 minuten en is niet pijnlijk of belastend. Wel kan het zijn dat u even moet wachten.

De dag na de pacemakerimplantatie wordt er opnieuw een röntgenfoto gemaakt. Dit wordt gedaan om te controleren of de pacemakerdraden goed zitten.

Hartfilmpje (Elektrocardiogram ECG)

Voor uw bezoek aan de cardioloog wordt er een hartfilmpje gemaakt. Dit wordt herhaald als u op de afdeling cardiologie opgenomen bent.

Om het elektrisch signaal van het hart te meten worden op uw huid elektroden geplaatst. Dit zijn kleine zuignappen die via kabeltjes in verbinding staan met een speciaal apparaat. De elektroden worden bevestigd op uw ontblote borst. Tijdens het maken van een hartfilmpje wordt u gevraagd zo stil mogelijk op uw rug te liggen en niets te zeggen. Elke beweging maakt de registratie onnauwkeuriger. De cardioloog kan uit het hartfilmpje afleiden hoe uw hartritme eruit ziet. Het onderzoek duurt een paar minuten en is niet belastend.

4. De dag van opname

Welkom op de afdeling cardiologie

U kunt zich op de afgesproken dag en tijd melden bij de opnamebalie in de centrale hal. Een gastvrouw zal u naar de afdeling cardiologie brengen. De afdeling bevindt zich op de tweede verdieping, de 'rode' A-vleugel. De medewerkers van de verpleegafdeling zijn op de hoogte van uw komst.

Een verpleegkundige zal u ontvangen en u de kamer wijzen. De verpleegkundige gaat met u in gesprek.

Wat neemt u mee voor de opname

Wanneer u opgenomen wordt is het verstandig om het volgende voor drie dagen mee te nemen:

- Deze patiënteninformatiemap
- Alle medicijnen die u gebruikt, bijvoorbeeld ook longpufjes en zalfjes
- Een recente medicijnlijst
- Nachtkleding en pantoffels/slippers
- Toiletartikelen
- Warme sokken

Tijdstip van opname

Doorgaans zijn er twee verschillende opnametijden voor een pacemakerimplantatie. Meestal wordt u om 14.00 uur verwacht. Dan vindt de pacemakerimplantatie de volgende morgen om half negen plaats. Indien u 's morgens om 08.00 uur verwacht wordt, zal de pacemakerimplantatie om half twee 's middags plaatsvinden.

De dagindeling

Als u 's middags om 14.00 uur wordt opgenomen ziet de dagindeling er als volgt uit:

- De verpleegkundige gaat met u in gesprek.
(Zie opnamegesprek op de volgende pagina.)
- De verpleegkundige meet de bloeddruk en temperatuur.
- De zaalarts of de verpleegkundig specialist komt bij u langs en stelt enkele vragen.
- Er wordt een infuusnaaldje in de linker arm geprikt (aan de kant waar de pacemaker komt).
- De verpleegkundige wijst u de hartfunctieafdeling voor het maken van een hartfilmpje of maakt zelf een hartfilmpje.

Wanneer u in de gelegenheid bent de volgende morgen vóór 07.00 uur in het ziekenhuis aanwezig te zijn, is het een optie om weer naar huis te gaan. De mogelijkheden en de voorwaarden die hieraan verbonden zijn kunt u bespreken met de verpleegkundige.

Als u 's morgens om 08.00 uur wordt opgenomen ziet de indeling van de dag er hetzelfde uit. U kunt dan niet tussendoor naar huis gaan. U zal rond 13.30 uur geholpen worden voor de pacemakerimplantatie.

Het opnamegesprek

- Tijdens dit gesprek noteert de verpleegkundige de gegevens die van belang zijn tijdens uw opname. De verpleegkundige vraagt naar uw medicijnlijst.
- De verpleegkundige informeert naar uw klachten, of u ergens allergisch voor bent en wie uw contactpersoon is. Ook licht zij u in over bezoektijden, telefoonnummer van de afdeling, het belsysteem etc.
- Wanneer u onder controle bent van de trombosedienst vraagt de verpleegkundige u of u de vitamine K tablet heeft ingenomen.
- Bij gebruik van een combinatie met Ascal en Plavix/Brilique gaat de verpleegkundige na of u zeven dagen van te voren met de Plavix/Brilique gestopt bent.
- Bij gebruik van Pradaxa, Xarelto of Eliquis gaat de verpleegkundige na of u 24 uur of 48 uur van tevoren gestopt bent.
- De verpleegkundige bespreekt met u wat er de komende dagen gaat gebeuren. U krijgt de gelegenheid om eventuele vragen te stellen. Ook op een later moment kunt u bij de verpleegkundige terecht met uw vragen.
- Omdat u vier weken na de pacemakerimplantatie uw linkerarm niet boven het hoofd mag strekken, bespreekt de verpleegkundige met u of u thuis hulp nodig denkt te hebben na de pacemakerimplantatie. Alleen op indicatie kan de verpleegkundige hulp aanvragen bij een thuiszorgorganisatie.

We adviseren u van tevoren na te denken wie u na de implantatie eventueel kan helpen in de thuissituatie.

5. De dag van de implantatie

Vorbereidingen

Wanneer u 's morgens om half negen de pacemaker krijgt zal de verpleegkundige u rond half zeven wakker maken zodat u zich kan voorbereiden op de ingreep.

De verpleegkundige zorgt voor de volgende voorbereidingen voordat u naar de operatiekamer gaat:

- U krijgt de volgende medicijnen van de verpleegkundige één uur voor de ingreep: Diazepam (rustgevend middel), Paracetamol (pijnstiller) en Kefzol (antibiotica via het infuus, om het risico op een infectie tegen te gaan)

- Neem uw medicijnen volgens uw eigen schema in met uitzondering van bloedverdunners zoals beschreven staat in hoofdstuk twee. Tevens is het verstandig indien u plasmedicatie gebruikt deze pas na de implantatie in te nemen.

- Bij gebruik van de bloedverdunners: Sintrom (acenocoumarol) en of Marcoumar (fenprocoumon) komt er 's morgens vroeg iemand van het laboratorium uw bloed prikken.
- Bij sommige mannen moet de verpleegkundige het borsthaar scheren op de plaats van implantatie.
- Als u plakkers op uw borst heeft van het telemetrickastje zal de verpleegkundige deze anders plakken zodat de

cardioloog er geen last van heeft bij de implantatie.
Eventuele plakresten zullen verwijderd worden.

- Wanneer u suikerziekte heeft, meet de verpleegkundige uw bloedsuiker.
- Wanneer u insuline gebruikt, wordt er door de verpleegkundige met u besproken hoe uw insulinetoediening is ingesteld. De verpleegkundige bespreekt met u en met de zaalarts/verpleegkundig specialist hoeveel insuline u kunt spuiten op de dag van de ingreep. Uw bloedsuiker wordt voor iedere maaltijd gemeten.
- U krijgt een operatie jasje aan.

- U wordt geadviseerd sokken aan te doen voor de implantatie omdat het koud is in de hartkatheterisatiekamer. U mag uw bril ophouden. Uw sieraden moet u afdoen, wegens infectierisico.

- U krijgt een operatiemutsje op de hartkatheterisatiekamer.

6. Implantatie van de pacemaker

De implantatie

De ingreep vindt plaats op de hartkatheterisatiekamer en duurt ongeveer één tot twee uur. Tijdens de implantatie kunt u gewoon praten en kunt u altijd aangeven hoe u zich voelt. De zorgverleners van de hartkatheterisatiekamer vinden het belangrijk dat u zich op uw gemak voelt. Het kan zijn dat de zorgverleners over alledaagse dingen praten om u op uw gemak te stellen. Mocht u dit niet prettig vinden, geef dit gerust aan.

Het operatiegebied wordt afgedekt met een steriel laken. De huid wordt plaatselijk verdoofd. Er wordt een sneetje van ongeveer zeven centimeter gemaakt. Voor de pacemaker wordt onder de huid of onder de borstspier een holte gemaakt. Ondanks de gegeven verdoving kan dit pijnlijk zijn. Via een ader onder het sleutelbeen worden dan een of twee draden naar het hart gevoerd en geplaatst. De draden worden aangesloten op de pacemaker en de wond wordt gehecht. De hechting kan oplosbaar zijn of niet oplosbaar. U hoort welke hecht draad er bij u gebruikt is.

De ingreep wordt uitgevoerd door een cardioloog in samenwerking met hartfunctielaboranten en de pacemakertechnicus. Het kan zijn, dat u niet door uw eigen cardioloog geholpen wordt.

Direct na de implantatie worden er twee röntgenfoto's gemaakt om de ligging van de draden te beoordelen.

Nadat de pacemaker is geplaatst wordt de pacemaker doorgemeten. Het is mogelijk dat u hier iets van voelt. Er wordt

gekeken of de pacemakerdraden op de goede plek zitten en of de pacemaker goed is ingesteld op uw persoonlijke situatie. Als dit niet gebeurt vlak na de implantatie zal dit de volgende dag gedaan worden wanneer u weer terug bent op de verpleegafdeling.

Na de implantatie krijgt u een telemetriekastje aangesloten op de ontblote borst. Dit is een kastje met vijf plakkers (elektroden) die u 24 uur bij u draagt. Hiermee wordt uw hartritme in de gaten gehouden op de hartbewaking. Zie het volgende hoofdstuk voor de aandachtspunten bij het dragen van een Telemetrie.

7. Na de implantatie

Als de implantatie klaar is wordt u door een verpleegkundige opgehaald. Zij brengt u terug naar uw kamer. Bij terugkomst op de afdeling wordt de wond meteen gecontroleerd op nabloeden en zwelling. Er wordt ook gelijk een hartfilmpje bij u gemaakt om deze te vergelijken met uw hartritme vooraf aan de pacemakerimplantatie. U krijgt daarna een mitella om uw arm, om de wond rust te geven en te voorkomen dat u uw arm boven de schouder tilt.

Het is de bedoeling dat u twee uur rustig in bed blijft liggen. Daarna mag u weer uit bed. De verpleegkundige zal u hierover verdere uitleg geven.

- De wond zal de eerste dag nog een aantal keren worden beoordeeld door de verpleegkundige. Ook wordt uw bloeddruk en temperatuur in de gaten gehouden na de implantatie. De verpleegkundige vraagt u naar pijn en zal als het nodig is Paracetamol geven.

Als u pijn blijft houden vragen wij u de verpleegkundige hiervan op de hoogte te stellen. De verpleegkundige vraagt naar de pijnscore, zij houdt deze in de gaten en zal zo nodig verdere actie ondernemen.

Na de implantatie mag u weer eten en drinken.

Mocht u zichzelf niet lekker voelen of bent u duizelig,
is het van belang dat u dit aangeeft.

Aandachtspunten bij het dragen van een Telemetrie

De zender van de telemetrie vertelt ons niet waar u zich bevindt, daarom zijn de volgende regels van toepassing:

- ✓ U kunt zich vrij bewegen op de afdeling.
 - ✓ U mag de afdeling alleen verlaten onder begeleiding van uw naasten en na toestemming van de verpleegkundige die voor u zorgt. Zorg dat de verpleegkundige weet waar u heen gaat. Mocht er zich namelijk een ritmestoornis voordoen dan kunnen wij u snel vinden.
 - ✓ De verpleegkundige geeft door aan de hartbewaking waar u naartoe gaat. U mag wel naar de centrale hal, echter buiten is er geen bereik en kunnen we uw hartritme niet in de gaten houden.
 - ✓ U kunt niet douchen met de telemetrie, wel een beetje opruimen, maar zorg ervoor dat de elektroden en het telemetriekastje niet nat worden.
-
- ✓ De bewakingsapparatuur kan een storing geven. Dit kan gebeuren bij bepaalde bewegingen zoals tandenpoetsen of krabben. Indien nodig komt een verpleegkundige kijken hoe het met u gaat en hoe u zich voelt.

- ✓ De batterij van het telemetrikastje gaat ongeveer acht uur mee. Wanneer u gaat rusten in de stoel of gaat slapen dient u het telemetrikastje in de oplader te zetten. U kunt zo nodig gebruik maken van de groene verlengkabel zodat u wat meer bewegingsvrijheid heeft.

8. Dag na de implantatie

Het kan zijn dat u al vroeg in de morgen een foto van hart en longen moet laten maken. Dit is om te beoordelen of de pacemakerdraden op de goede plek zijn blijven zitten.

Voordat u naar huis gaat controleert de dienstdoende cardioloog het hartritme naar aanleiding van de telemetrieregistratie en uw longfoto. Zeer zelden komt het voor dat uit de longfoto blijkt dat de pacemakerdraden toch niet op de goede plek zitten. Dan moet de procedure opnieuw plaatsvinden waardoor u een nacht langer moet blijven.

Als het nog niet is gebeurd direct na de implantatie zal de pacemakertehnicus uw pacemaker doormeten. Als u vragen heeft kunt u deze stellen aan de pacemakertehnicus en/of de verpleegkundige.

De dienstdoende cardioloog komt in principe niet bij u langs. U ziet uw eigen cardioloog weer bij de controle op de polikliniek. Dit is vier tot zes weken na de implantatie.

U mag naar huis als alle controles goed zijn gebleken en de dienstdoende cardioloog zijn toestemming heeft gegeven aan de verpleegkundige.

- Zorg dat iemand u met de auto naar huis kan brengen. U mag de eerste week zelf geen auto rijden.
- Het is van belang dat er iemand bereikbaar is om u te helpen bij eventuele problemen.

9. Ontslaggesprek

Voordat u naar huis gaat zal de verpleegkundige u informeren over activiteiten die u wel of niet mag doen in de eerste tijd na de pacemakerimplantatie. Zie ook het volgende hoofdstuk 'Richtlijnen na ontslag'.

Bij ontslag uit het ziekenhuis krijgt u in ieder geval de volgende afspraken mee:

- Vier tot zes weken na de implantatie een controle bij de pacemakertechnicus. Dit is op de polikliniek cardiologie op de begane grond.
- Vier tot zes weken na de implantatie een polikliniekcontrole bij uw eigen cardioloog.
- Enquête

10. Richtlijnen na ontslag

Vaak komen er veel praktische vragen als iemand naar huis mag. Daarom hieronder nog enkele richtlijnen die u meer duidelijkheid zullen geven. Het kan zijn dat er voor uw individuele situatie andere richtlijnen van toepassing zijn, dit wordt dan met u besproken.

Algemene aandachtspunten

- ✓ Een matig gebruik van alcohol (1-2 glazen per dag) is toegestaan. Bij gebruik van antistollingsmiddelen waarbij u onder controle bent van de trombosedienst is het van belang dat u het drinken van alcohol meldt bij de trombosedienst.
- ✓ Roken onder geen enkele voorwaarde.
- ✓ Probeer met uw partner open over problemen en angsten te praten. Wanneer u vragen heeft, of u ervaart psychische klachten die in verband staan met uw hartaandoening, dan kunt u dit bespreken met de cardioloog en/of uw huisarts.

Medicijnen

- ✓ Gebruik uw eigen medicijnen weer zoals u gewend was om in te nemen, tenzij anders is afgesproken.
- ✓ U hoort van de cardioloog of u de Pradaxa (dabigatran), Xarelto (rivaroxaban) of Eliquis (apixaban) 24 óf 48 na het onderzoek weer moet innemen.

- ✓ Gedurende de eerste dagen na de operatie voelt uw schouder nog pijnlijk aan. U mag hiervoor maximaal vier keer per dag twee tabletten Paracetamol innemen, afhankelijk van uw pijn.

Wondcontrole

- ✓ Verwijder 48 uur na de ingreep de pleister, mits de wond droog is. Indien de wond nog vochtig is dan moet u een nieuwe pleister aanbrengen. Als de wond droog is mag u na 48 uur weer douchen. Het is belangrijk dat u de douchekop niet rechtstreeks op de wond richt. Na zeven dagen mag u weer normaal douchen. De wond moet de eerste week goed in de gaten worden gehouden.
 - ✓ Let op: roodheid, warm aanvoelen van de wond, zwelling of een extreme blauwe plek.
-
- ✓ U dient direct contact op te nemen met uw huisarts of in de avond/weekend met de huisartsenpost in geval van:
 - koorts
 - ontstaan van (extreme) blauwe plek bij de wond
 - rood en dik worden van de wond
 - benauwdheid
 - onwelwording
 - een niet te onderdrukken hik
 - toename van pijnklachten
 - ✓ Indien de hechtingen niet oplosbaar zijn, dient u deze een week na de implantatie door de huisarts te laten verwijderen.

Activiteiten

- ✓ De pacemakerdraad moet in het hart vastgroeien, daarom is het raadzaam om uw linkerarm de eerste vier weken niet te zwaar te belasten. Het is van belang dat u de eerste vier weken uw arm niet boven uw schouder tilt. U kunt naar eigen inzicht de mitella dragen als dit u helpt om uw arm voldoende rust te geven of te voorkomen dat u uw arm boven de schouder tilt. Let goed op bij het douchen, kammen van de haren en het omkleden.
- ✓ Traplopen mag weer meteen na ontslag.
- ✓ Licht huishoudelijk werk mag u weer doen na ontslag.
- ✓ Zwaar huishoudelijk werk, tillen of duwen mag u pas doen vanaf vier weken na de pacemakerimplantatie.
- ✓ Wandelen mag na ontslag.
- ✓ Fietsen mag een dag na ontslag.
- ✓ Autorijden mag als er tijdens de controle (ongeveer 2 weken na uw ontslag) blijkt dat de pacemaker goed werkt.
- ✓ Werken in overleg met de cardioloog/bedrijfsarts.
- ✓ Sporten mag weer vanaf 6 weken na de pacemakerimplantatie.
- ✓ Vakantie binnen/buitenland mag in overleg met de cardioloog.

- ✓ Adviezen over “leven met een pacemaker” kunt u lezen in de folder “Pacemaker van de Nederlandse Hartstichting”.

Belangrijk

- ✓ Gebruik uw mobiele telefoon niet aan de kant waar de pacemaker is geïmplant. Draag uw telefoon ook niet aan deze zijde. Dit kan namelijk storing veroorzaken.

- ✓ Het pacemakerpasje krijgt u na enkele weken thuisgestuurd. Het is van belang dat u dit altijd bij u draagt.

- ✓ Vermeld als u onderzoeken of een behandeling moet ondergaan, dat u een pacemaker heeft.

11. Ruimte voor uw vragen en notities

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

♥

12. Klachten waar u thuis tegen aanloopt

- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥
- ♥

Bijlagen

Pacemakerimplantatie van de Hartstichting

Opnamewijzer voor opname van Ziekenhuis Gelderse Vallei

Afdeling cardiologie van Ziekenhuis Gelderse Vallei

Algemene folder van de Hart & Vaatgroep

Telefoonnummers

Als u na het lezen van deze Patiënten Informatie Map en de folders nog vragen heeft, neem dan gerust contact op.

Polikliniek cardiologie: (0318) 43 54 00

Afdeling cardiologie: (0318) 43 47 12

Afdeling hartfunctie: (0318) 43 53 61

